

Тема 27.

Повоєнна відбудова і розвиток України в 1945 р. – початку 1950-х рр.

Періодизація історії України другої половини 20 – початку 21 ст.

16 серпня 1945 р.
Підписання Договору про радянсько-польський державний кордон

10 лютого 1947 р. Париж. Підписання мирних договорів представниками УРСР (у складі 20 інших союзних та об'єднаних держав) з Румунією, Угорщиною, Фінляндією, Болгарією та Італією

1945

1950

1955

29 червня 1945 р.
Підписання Договору між СРСР і Чехословацькою Республікою про возз'єднання Закарпатської України з УРСР

24 жовтня 1945 р.
День заснування ООН

19 лютого 1954 р. Указ Президії Верховної Ради СРСР про передачу Кримської області зі складу РРФСР до складу УРСР

1945

1946

1950

Квітень 1945 р. Арешт митрополита УГКЦ Йосипа Сліпого (ув'язнений до 1963 р.)

8-10 березня 1946 р.
Львівський псевдособор, на якому була ліквідована УГКЦ

1950 р. Завершення суцільної колективізації в Західній Україні

Адміністративно-територіальні зміни УРСР

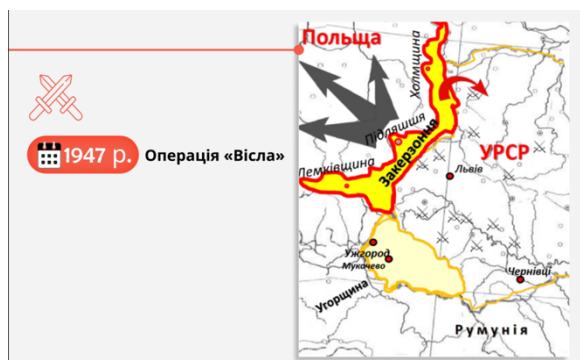
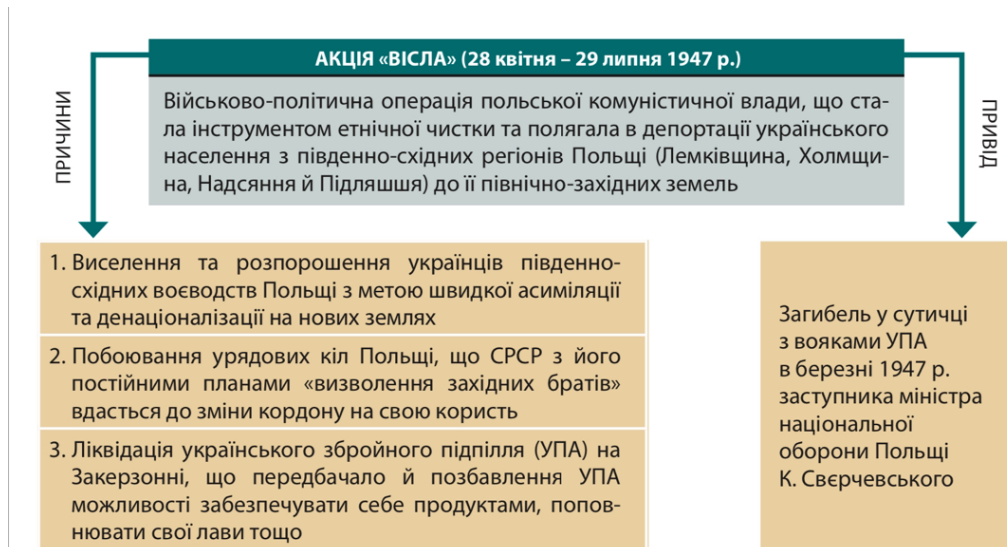
За результатами подій Другої світової війни до складу УРСР увійшли землі Західної України. На підтвердження цьому були підписані відповідні договори між СРСР та **Польщею, Румунією, Чехословаччиною.**

3. Установлення кордонів УРСР із сусідніми державами

9 вересня 1944 р. – Люблінська угода між УРСР і Польським комітетом національного визволення	Частину українських етнічних земель (Підляшшя, Холмщину, Надсяння, Лемківщину), де проживало від 600 тис. до 800 тис. українців, визнано територією Польщі
29 червня 1945 р. – Договір між СРСР і Чехословацькою Республікою про Закарпатську Україну	Закарпатська Україна (Підкарпатська Русь) виходила зі складу Чехословацької Республіки (ЧСР) та включалась до складу УРСР. Кордоном між СРСР і ЧСР визнавався кордон, що існував до 29 вересня 1938 р. між Словаччиною та Закарпатською Україною
16 серпня 1945 р. – Договір між СРСР і Польською Народною Республікою про державний кордон	Відповідно до Договору про дружбу, взаємодопомогу і повоєнне співробітництво між СРСР і ПНР (21 квітня 1945 р.), кордон устанавлювався по «лінії Керзона» з відхиленнями на схід на 5–8 км, в окремих місцях до 17–30 км
10 лютого 1947 р. – Радянсько-румунський договір (у межах Паризьких мирних договорів, підписаних країнами – членами ООН, зокрема УРСР)	До УРСР відходили Північна Буковина, Хотинщина, Ізмаїльщина (закріплювалися кордони 1940 р.)

Операція «Вісла»

Квітень – липень 1947 р. – проведення польською владою **операції «Вісла»**, суть якої полягала у депортації залишків українського населення Закерзоння на захід і північ Польщі з метою його асиміляції та знищення баз діяльності ОУН-УПА. У ході операції було переселено близько 150 тис. українців, а УПА зазнала великих втрат. Операція була узгоджена з керівництвом СРСР .

Радянська заохідних областей України

Радянська – силове насадження норм суспільно-політичного, економічного, культурного життя, характерних для тоталітарного ладу в Радянському Союзі.

Встановлення радянської влади в західних областях України.

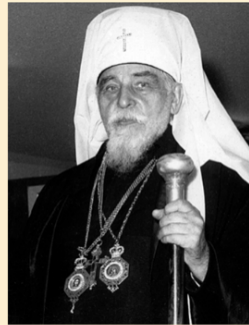
- Проведення індустріалізації.
- Націоналізація.
- Колективізація.
- Заходи в культурно-освітній сфері.
- Направлення зі східних регіонів України на постійну роботу фахівців, партійних функціонерів.
- Депортація західноукраїнського населення до віддалених районів СРСР .
- **Ліквідація Української греко-католицької церкви у березні 1946 р.**

8–10 березня 1946 р. у Львові в кафедральному соборі Св. Юра відбувся **псевдособор** представників духовництва і вірян греко-католицьких епархій Східної Галичини, на якому **ухвалено рішення про скасування Берестейської церковної унії 1596 р. та підпорядкування УГКЦ юрисдикції РПЦ.**

Йосип Сліпий (1892–1984) – церковний діяч, меценат, патріарх Греко-католицької церкви. Відбув у радянських таборах 18 років. На вимогу світової громадськості 1963 р. його було звільнено і депортовано до Ватикану. Наукова і пастирська спадщина налічує 14 томів. Був почесним членом Наукового товариства імені Шевченка з 1964 р., членом Тіберійської академії (м. Рим) – з 1965 р., почесним доктором Українського Вільного Університету (м. Мюнхен) – з 1969 р. та трьох американських і одного канадського університетів.

Патріарх Йосип Сліпий. Глава УГКЦ

Боротьба ОУН-УПА з радянською владою

Активна боротьба була до 1950 р. Загибель головнокомандувача УПА Р.Шухевича (5 березня 1950 р.). Спад організованого опору (хоча окремі загони ще діяли до 1956 р.).

Суспільно-політичне життя УР СР

- Відновлення режиму одноосібної влади Й.Сталіна.
- Відновлення репресій.
- Розгортання ідеологічної реакції – **«ждановщини».**
- Боротьба з генетикою – **«лисенківщина» (1946-1948 рр.).**
- Боротьба з **«буржуазним націоналізмом»**, з **“низькопоклонством перед Заходом”**, з **безродним космополітизмом (справа «лікарів» 1948 – 1953 рр.)**

СЛОВНИК

Буржуазний націоналіст – ідеологічно зумовлений термін, яким ідеологи комуністичного режиму позначали тих, хто виступав за розвиток національної культури, мови, збереження звичаїв, історичних традицій свого народу.

СЛОВНИК

«Ждановщина» – ідеологічна кампанія з переслідування та дискредитації діячів культури і науки в СРСР, інспірована секретарем ЦК ВКП(б) А. Ждановим.

СЛОВНИК

Космополітизм – система поглядів, що передбачає розширення поняття «Батьківщина» на весь світ. Сьогодні космополітами називають, зокрема, тих, хто вважає себе громадянами світу.

Відбудова народного господарства України

Березень 1946 р. – затвердження п'ятирічного плану відбудови народного господарства.

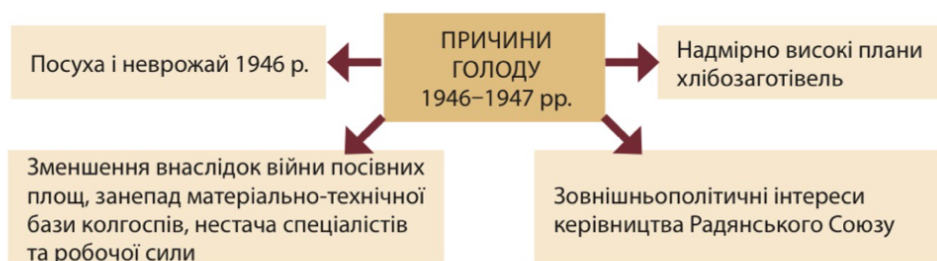
Промисловість:

- більші масштаби відбудовчих робіт, ніж у будь-якій іншій країні Європи;
- проблема капіталовкладень (розрахунок лише на внутрішні резерви); відновлення адміністративно-командних методів;
- початок відбудови з важкої промисловості;
- посилення диспропорції в розвитку економіки; нестача робочої сили;
- ентузіазм народу.

Сільське господарство:

- відновлення колгоспного ладу;
- надзвичайно складні умови відбудови сільського господарства;
- мізерні капіталовкладення; важке становище селян;
- голод 1946-1947 рр.

Голод 1946-1947 рр.

Відновлення дії «Закону про п'ять колосків»; невизнання факту голоду радянським керівництвом.

Наслідки: голодом була охоплена більша частина східних і південних областей України; великі людські втрати (1 млн. чол.).

Зовнішньополітична діяльність УРСР

Вихід України на міжнародну арену після завершення війни.

1944 р. – створення Народного комісаріату закордонних справ УРСР на чолі з **Д. Мануїльським**.

1945 р. – включення України до складу 47 країн засновниць ООН разом із Білорусією та СРСР

Загальна характеристика культури України після війни

Жахливого удару національній культурі заподіяла в цей період «ждановщина». Було розгромлено «буржуазні лженауки» генетику та кібернетику («лисенківщина»). Репресіям було піддано діячів єврейської культури, звинувачених у «космополітизмі». Діячів української культури звинувачували в «буржуазному націоналізмі».

Основні дати

1945 р. – входження Закарпаття до складу УРСР;

квітень 1945 р. – Україна стає співзасновницею ООН;

березень 1946 р. – «саморозпуск»/ліквідація Української греко-католицької церкви (УГКЦ);

1946-1947 рр. – масовий голод в Україні; квітень-липень 1947 р. – проведення польською владою операції «Вісла»;

жовтень 1947 р. – проведення операції «Захід»;

1951 р. – встановлення західного кордону УРСР.

Основні поняття і терміни

Відбудова	Відновлення зруйнованого під час бойових дій господарства.
✓ Операція «Вісла»	Переселення українського населення з його етнічних земель на сході Польщі (Лемківщина, Надсяння, Холмщина, Підляшся) до її західних та північних воєводств, здійснене польським урядом у 1947 р.
✓ Операція «Захід»	Примусове виселення населення Західної України (за винятком Закарпаття), проведене 21 жовтня 1947 року. Головним завданням операції було послабити український визвольний рух на Західній Україні. Протягом одного дня з Західної України депортували понад 76 тисяч осіб.
✓ «Ждановщина»	Ідеологічний наступ на радянське суспільство сталінського режиму після завершення Другої світової війни, пов'язане з іменем секретаря ЦК ВКП(б) з питань ідеології А. Ждановим.
✓ «Лисенківщина»	Період у біологічній науці і практиці, пов'язаний з проявом культу особи академіка Т. Лисенка, під час якого піддавалися переслідуванню вчені-генетики та їх дослідження.
✓ Космополітизм	Ідеологія (теорія), світогляд і політична практика світового громадянства і світової держави, що ставить загальнолюдські інтереси і цінності вище інтересів окремої нації.
✓ «Холодна війна»	Термін включає в себе пропагандистську війну, активну участь у регіональних конфліктах, боротьбу за вплив в «третьому світі», економічну війну, технічну блокаду, гонку ракетно-ядерних і звичайних озброєнь, боротьбу розвідувальних служб, ідеологічні диверсії, глобальне воєнне протистояння, стратегію взаємного ядерного залякування, змагання в галузі оборонної науки, нарощування протистояння воєнно-політичних блоків, гонку в галузі космічних досліджень і озброєнь тощо.

Т. Яблонська. Хліб (1949)

*К. Білокур.
Хата в Богданівці (1955)*